

Controlelijst sociaaleconomische impacts

Deze fiche biedt een niet limitatief overzicht met mogelijke sociaaleconomische impacts van natuurherstel- en ontwikkelingsprojecten. Het is een hulpmiddel bij het uitvoeren van stap 2 'Identificeren van de impacts' van een SEIA. In deze stap worden alle relevante sociaaleconomische impacts van het project, zowel positief als negatief, die rechtstreeks of onrechtstreeks een invloed hebben op individuen, groepen mensen, ondernemingen, ... geïdentificeerd. Hierbij horen ook de impacts op ecosysteemdiensten of natuurvoordelen.

De mogelijke sociaaleconomische impacts in deze controlelijst worden opgedeeld in volgende categorieën:

- Impacts op economische sectoren en activiteiten.
- Impacts op de mogelijkheden, kwaliteiten en het gebruik van de omgeving.
- Impacts op de maatschappelijk relevante ecosysteemdiensten of natuurvoordelen.

Gebruik de controlelijst als volgt:

- Overloop onderstaande lijsten bij het uitvoeren van stap 2 'Identificeren van de impacts' van een SEIA.
- Beoordeel voor elk van de elementen in de lijsten de impact van het project. Noteer daartoe:
  - JA, wanneer er een significante impact wordt vermoed.
  - NEEN, wanneer er geen significante impact wordt vermoed.
  - ONBEKEND, wanneer er in deze fase van de analyse onvoldoende informatie voorhanden is om te oordelen of een impact al dan niet significant is.
- Specificeer de verwachte impacts en motiveer waarom deze wel of niet significant zijn.

De significante impacts worden verder geanalyseerd in de SEIA. De impacts die niet significant zijn, moeten niet verder geanalyseerd worden. Het is onwaarschijnlijk dat zij de resultaten van de analyse zullen beïnvloeden. Het is wel belangrijk om in het SEIA-rapport te vermelden waarom deze impacts niet werden meegenomen. De impacts waarvoor er onvoldoende informatie voorhanden is, moeten verder worden onderzocht.

Deze fiche kan gebruikt worden voor een eerste screening of als controle/validatie in combinatie met andere tools. De screening of controle met deze lijst kan door het projectteam zelf uitgevoerd worden. Evengoed kan hiervoor een beroep gedaan worden op experts en/of belanghebbenden (zie fiche 'Consultatie belanghebbenden').

Impacts op economische sectoren en activiteiten

Investeren in natuur houdt zowel kansen als bedreigingen in voor economische activiteiten. Sommige activiteiten hebben juist baat bij meer waardevolle natuur terwijl dit voor andere activiteiten eerder nadelig is. Belangrijke factoren zijn ruimte-inname door natuur en restricties voor de activiteiten enerzijds, en nieuwe mogelijkheden anderzijds. Investeren in natuurbehoud kan immers kansen scheppen voor lokale economische ontwikkeling (b.v. recreatie, door de aanleg van nieuwe paden, toegangsparkeerplaatsen, infrastructuur, ...) en sociale ontwikkeling (creëren van overeenkomstige banen).

De onderstaande lijst omvat de meest relevante economische sectoren en activiteiten in relatie tot natuurontwikkeling. De lijst is niet limitatief. Inspiratie in verband met sectorspecifieke impacts vind je in het indicatorenwerk voor het Vlaamse Natura-2000 programma (Broekx et al., 2019; De Smet, 2020) en de case studies van het GISELE-project: 'De Blankaart' (Geunens et al. 2021) en 'Brabantse Wouden' (Wanner et al. 2021). Ook andere sectoren kunnen een invloed ondervinden van natuurontwikkeling. Om te bepalen welke sectoren en activiteiten actief zijn in (de buurt van) het projectgebied kan onder meer de VKBO-kaartlaag¹ gebruikt worden. Ga voor elk van de sectoren en activiteiten waarvoor een impact wordt verwacht na waarin die impact precies bestaat. Denk daarbij onder meer aan effecten op::

- aantal ondernemingen
- werkgelegenheid
- productie/omzet
- (diversificatie van de) activiteiten en inkomsten
- kosten
- financiële gezondheid
- investeringen
- groei- en uitbreidingsmogelijkheden
- waarde van de onderneming (en de onderliggende activa)
- draagvlak voor de activiteiten

---

¹ Verrijkte KruispuntBank Ondernemingen <https://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/ecc4e0d3-e7be-4755-be91-48985559495d>

Lijst voor het beoordelen van de Impacts op economische sectoren en activiteiten. Deze lijst is niet limitatief en dient aangevuld te worden waar nodig.

Economische sectoren en activiteiten	Significante impact? JA, NEEN of ONBEKEND	Specificeer de verwachte impacts en motiveer waarom deze wel of niet significant zijn
Landbouw		
Bosbouw		
Visserij		
Jacht		
Winning van delfstoffen		
Productie en distributie van energie		
Productie, beheer en distributie van water		
Industrie		
Bouw en projectontwikkeling		
Personen- en goederentransport		
Horeca (hotels, restaurants en cafés)		
Vrijtijdssector		
Handel en overige diensten		
Onderwijs		
Zorg		
Natuurbeheer		
....		

Impacts op de mogelijkheden, kwaliteiten en het gebruik van de omgeving

Investeren in natuur heeft een invloed op de kwaliteit, en de waardering, van de omgeving. Omgevingskwaliteit kent verschillende facetten en die hebben stuk voor stuk een sociale, economische en/of culturele dimensie. Investeren in natuur schept ook nieuwe mogelijkheden. De mogelijkheden en kwaliteiten van de omgeving kunnen diverse activiteiten ondersteunen en het gebruik van de omgeving beïnvloeden.

Lijst voor het beoordelen van de impacts op de mogelijkheden, kwaliteiten en het gebruik van de omgeving. Deze lijst is niet limitatief en dient aangevuld te worden waar nodig.

Mogelijkheden, kwaliteiten en gebruik van de omgeving	Significante impact? JA, NEEN of ONBEKEND	Specificeer de verwachte impacts en motiveer waarom deze wel of niet significant zijn
Mogelijkheden en kwaliteiten van de omgeving (faciliteiten, paden, verandering beleving...) voor recreatieve activiteiten (wandelen, joggen, fietsen, mountainbiken, paardrijden, zwemmen, spelen, gemotoriseerde recreatie, kamperen etc.)		
Mogelijkheden en kwaliteiten van de omgeving voor natuurgebaseerde activiteiten (natuurobservatie, jagen, vissen, etc.)		
Mogelijkheden en kwaliteiten van de omgeving voor educatieve, creatieve en therapeutische activiteiten		
Mogelijkheden en kwaliteiten van de omgeving voor georganiseerde buitensportactiviteiten en socio-culturele evenementen		
Gebruik van de omgeving voor recreatieve, sportieve, educatieve, creatieve, therapeutische en socio-culturele activiteiten (aantal gebruikers, type gebruiker...)		
Rust en stilte		
Nabijheid en bereikbaarheid van (basis)voorzieningen (winkels, zorgcentra, scholen, openbaar vervoer, etc.)		
Mentale en fysieke gezondheid van bewoners en gebruikers		
Veiligheid van de buurt		
Sociale cohesie		
Relaties tussen gebruikers, bewoners en beheerders		

Esthetische waarde van het landschap		
Streekidentiteit		
Onroerend en immaterieel erfgoed		
...		

Impacts op de maatschappelijk relevante ecosysteemdiensten of natuurvoordelen

De natuur haalt fijn stof uit de lucht, zuivert ons water, produceert voedsel- en energiegewassen en biedt ons gezonde ontspanningsmogelijkheden. Allerlei processen die zich afspelen in de natuur leveren ons als individu en maatschappij onschatbare, maar niet altijd tastbare voordelen op. De voordelen die ze opleveren voor de mens noemen we ecosysteemdiensten of natuurvoordelen. Ecosysteemdiensten worden typisch opgedeeld in ondersteunde, producerende, regulerende en culturele diensten. Producerende ecosysteemdiensten leveren materiële producten op, zoals voedsel, drinkwater of hout. Regulerende ecosysteemdiensten verwijzen naar processen zoals waterzuivering, de regulatie van het klimaat of bestuiving. Culturele ecosysteemdiensten omvatten de mogelijkheden die ecosystemen ons bieden op het vlak van recreatie, ontspanning, cognitieve ontwikkeling, inspiratie en spiritualiteit. Ze worden voornamelijk opgenomen in de lijst voor het beoordelen van de impacts op de mogelijkheden, kwaliteiten en het gebruik van de omgeving. Ondersteunende ecosysteemdiensten maken de diensten uit de drie andere groepen mogelijk en worden hier, om dubbeltellingen te vermijden, niet beschouwd. (Stevens et al., 2014).

Lijst voor het beoordelen van de impact op ecosysteemdiensten of natuurvoordelen. Deze lijst is niet limitatief en dient aangevuld te worden waar nodig.

Ecosysteemdiensten	Significante impact? JA, NEEN of ONBEKEND	Specificeer de verwachte impacts en motiveer waarom deze wel of niet significant zijn
Voedselproductie <i>De productie van plantaardige en dierlijke producten voor menselijke consumptie.</i>		
Waterproductie <i>De productie van oppervlakte- en grondwater van goede kwaliteit voor menselijk gebruik.</i>		
Productie van hernieuwbare grondstoffen zoals hout, vezels ... <i>De natuur brengt hernieuwbare grondstoffen voort die we kunnen gebruiken voor allerlei toepassingen zoals constructiemateriaal, meubels, papier, textiel en geneesmiddelen en als energiebron.</i>		
Natuurlijke bestuiving		

<i>Bestuiving van wilde plantensoorten en bepaalde gewassen door wilde dieren.</i>		
<i>Natuurlijke plaagbeheersing Bescherming van gewassen tegen ongedierte en ziektes door de aanwezigheid van natuurlijke vijanden.</i>		
<i>Waterinfiltratie en waterbeschikbaarheid Capaciteit van bodem en vegetatie om water (tijdelijk) vast te houden, grondwaterlagen te voeden en waterstromen te stabiliseren.</i>		
<i>Natuurlijke waterzuivering Verbetering van de kwaliteit van water door het verwijderen van biologische en chemische vervuiling en sediment.</i>		
<i>Erosiebestrijding Voorkomen dat vruchtbare bodem wegspoelt of -waait.</i>		
<i>Behoud bodemvruchtbaarheid Behouden van bodems met voldoende nutriënten voor gewassen en plantengroei.</i>		
<i>Natuurlijke bodemzuivering Zuivering bodems van schadelijke stoffen.</i>		
<i>Natuurlijke luchtzuivering Zuivering lucht door biomassa van fijn stof en andere schadelijke stoffen.</i>		
<i>Beperking geluidsoverlast en visuele hinder Verminderen van de (ervaren) intensiteit van lawaai door verstrooiing, reflectie en absorptie van de geluidsgolven door de bodem en vegetatie, alsook visuele afscherming van de geluidsbron. Afschermen van visueel onaantrekkelijke gebouwen</i>		
<i>Verkoeling stedelijk klimaat AfkoeLEN van de stedelijke omgeving: bomen en planten zorgen voor schaduw en voeren de warmte versnelt weer af.</i>		
<i>Klimaatbeheersing - bodem Vastleggen van atmosferische koolstof in bodems.</i>		
<i>Klimaatbeheersing - biomassa Vastleggen van atmosferische koolstof in vegetatie.</i>		

Beheersing van natuurlijke gevaren en extreme gebeurtenissen (overstromingen, bodemverschuivingen, natuurbranden, etc.). <i>Het verminderen van extreme gebeurtenissen en de schade die deze veroorzaken met betrekking tot het leven, gezondheid of eigendom.</i>		
Ruimte voor recreatieve, sportieve, educatieve, creatieve, therapeutische en socio-culturele activiteiten		
Bron van inspiratie		
Bron van spirituele ervaringen		
...		

Een alternatieve en erkende classificatie voor ecosysteemdiensten is CICES (Turkelboom et al., 2013). Recent is er ook een groepering gebeurd binnen IPBES (IPBES, 2018).

Bronnen

Broekx S., Beckx C., De Smet L., Meire P., Leone M., Jacobs S., Vrebos D. & Staes J. (2019). Globale Socio-Economische Impactanalyse van de uitvoering van het Vlaams Natura 2000-programma. Studie uitgevoerd in opdracht van het Agentschap voor Natuur en Bos. Vlaams Instituut voor Technologisch Onderzoek, Mol.

De Smet L. (2020). Advies over indicatoren om de socio-economische impact van het Natura-2000 programma te meten. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

Dienst Administratieve Vereenvoudiging (2014). Regelgevingsimpactanalyse handleiding.

Geunens O., De Smet L., Jacobs S. (2021). GISELE testcase 3 – Brabantse Wouden, Verkennend indicatorenkader voor de sociaaleconomische impactanalyse van het project Brabantse Wouden.

IPBES (2018): The IPBES regional assessment report on biodiversity and ecosystem services for Europe and Central Asia. Rounsevell, M., Fischer, M., Torre-Marín Rando, A. and Mader, A. (eds.). Secretariat of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services, Bonn, Germany. 892 pages.

Otte, A., Vanheeswijck, P., De Smet, L., Vucht, I. (2016). Een heldere ecosysteemdienstentaal (INBO.R.2016.12342954). In Van Gossum. et al. (eds.), Natuurrapport - Aan de slag met ecosysteemdiensten. Technisch rapport 6. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, INBO.M.2016.12342456, Brussel. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Stevens, M., Demolder, H., Jacobs, S., Michels, H., Schneiders, A., Simoens, I., Spanhove, T., Van Gossum, P., Van Reeth, W., Peymen, J. (red.) (2014). Natuurrapport - Toestand en trend van ecosystemen en ecosysteemdiensten in Vlaanderen. Syntheserapport. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, INBO.M. 2014.1988666, Brussel.

Turkelboom, F., Raquez, P., Dufrene, M., Raes, L., Simoens, I., Jacobs, S., Stevens, M., De Vreese, R., Panis, J., Hermy, M., Thoonen, M., Liekens, I., Fontaine, C., Dendoncker, N., van der Biest, K., Casaer, J., Heyrman, H., Meiresonne, L., Keune, H. (2013). CICES going local: Ecosystem services classification adapted for a highly populated country.

https://purews.inbo.be/ws/portalfiles/portal/959798/BEES_CICES_Be_10juni2013.pdf. Updates van de CICES classificatie vind u terug op <https://CICES.EU>

Verheyden W., Leone M., Turkelboom F., Messely L. (2019). OmiA-Rapport 2 - Omgevingskwaliteit en Ecosysteemdiensten: Een conceptuele en praktijkgerichte vergelijking van twee systeembenaderingen. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2019 (21). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

VLM (2015). "Gebiedsgericht werken aan Omgevingskwaliteit." Uitgevoerd door IDEA Consult NV, Brussel

Wanner S., Geunens O., De Smet L., Leone M., Vrebos D. (2021). GISELE testcase 2 – De Blankaart, Sociaaleconomische impactanalyse van het Natuurinrichtingsproject De Blankaart.